

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Solidariteit & herverdeling in duet of duel?

**Voorstelling
Armoede & Sociale Uitsluiting
Jaarboek 2013**

Universiteit Antwerpen

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Armoede treft 1 op 4 Belgen

Het Laatste Nieuws,
3 december 2013

Jaarrapport Armoede toont alarmerende cijfers

15,3%
van de Belgen heeft een inkomen onder de armoedegrens

20,8%
beweert zelf niet rond te komen

56,9%
van de niet-Europese Belgen dreigt in armoede te vallen

4.202
Vlaamse gezinnen werd in 2012 het drinkwater afgesloten

120.799
Belgen deden in 2012 een beroep op de Voedselbank, een stijging met 3.359

27%
van de huishoudens uit de laagste inkomenscategorie steit gezondheidszorg uit omdat men het niet kan betalen

De gemiddelde wachttijd voor een sociale huurwoning bedraagt **970** dagen

Nieuwsblad, 3 december 2013

Universiteit Antwerpen

Leefloners verplicht 'vrijwilligen'?

OCMW kreunt onder migratie?

Sociaal beleid beschermt
armen onvoldoende

De Tijd, 3 december 2013

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Universiteit Antwerpen

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

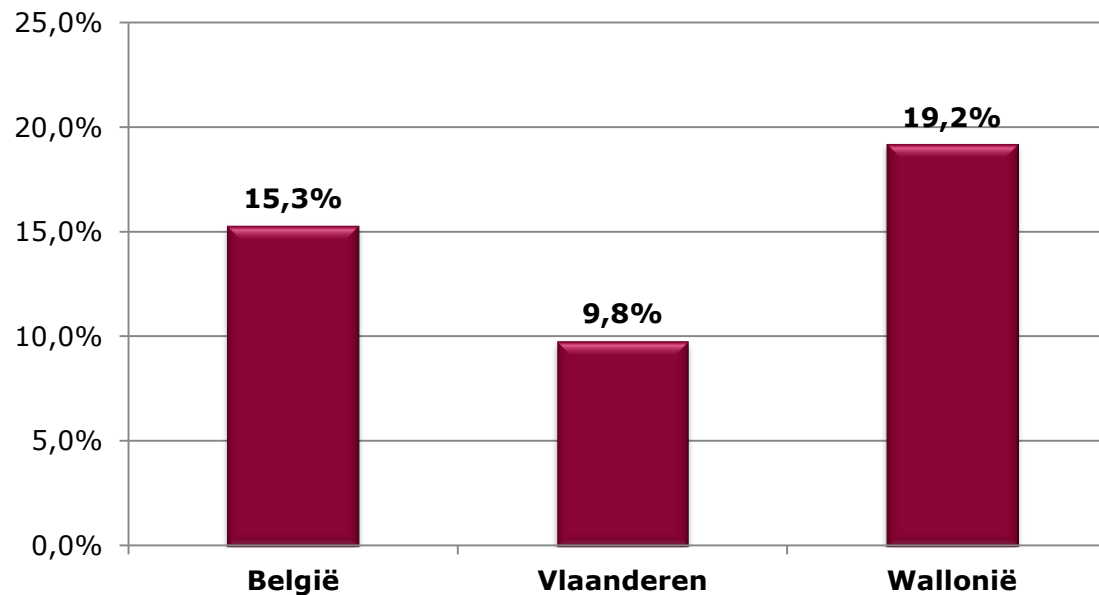
Armoede en Sociale Uitsluiting 2013

- **Inkomen**
- Longitudinale armoede
- Multidimensionele armoede
- Werk
- Armoede en handicap

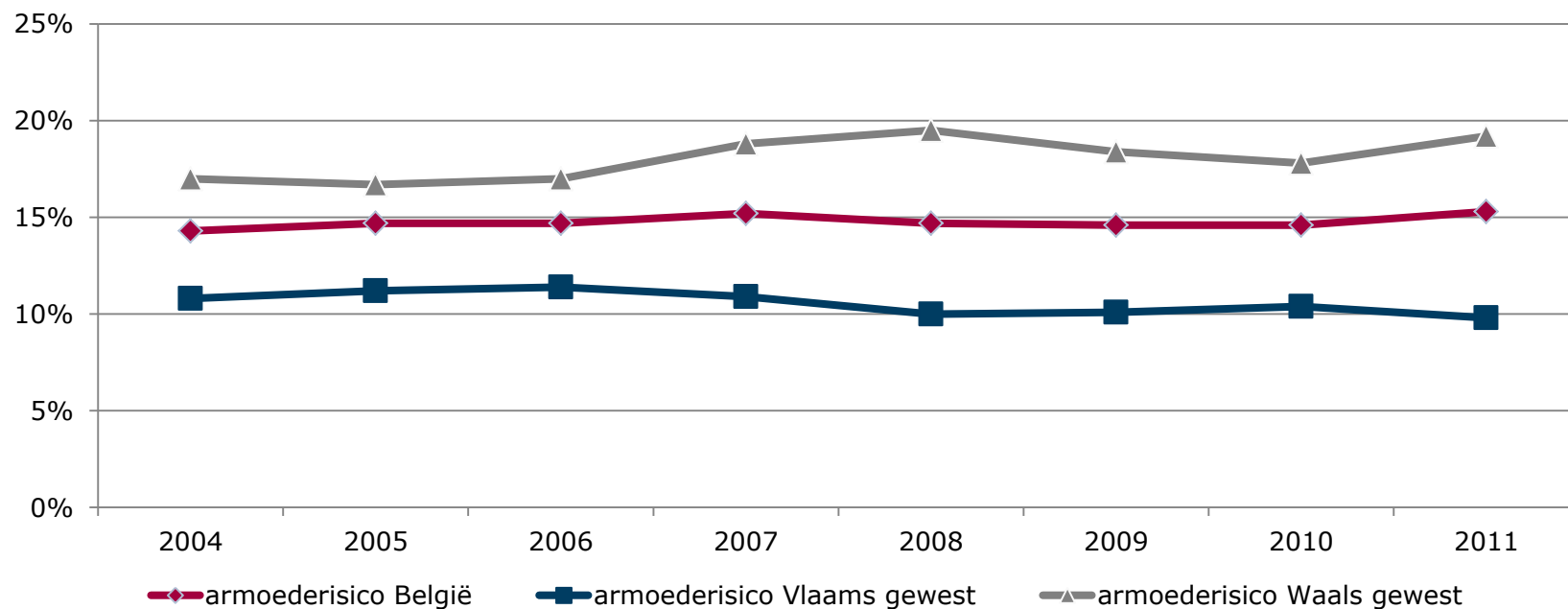
Armoederisico o.b.v. Belgische armoededrempel

€ 1.000 (alleenstaande), € 2.101 (gezin, twee kinderen)(EU-SILC 2011)

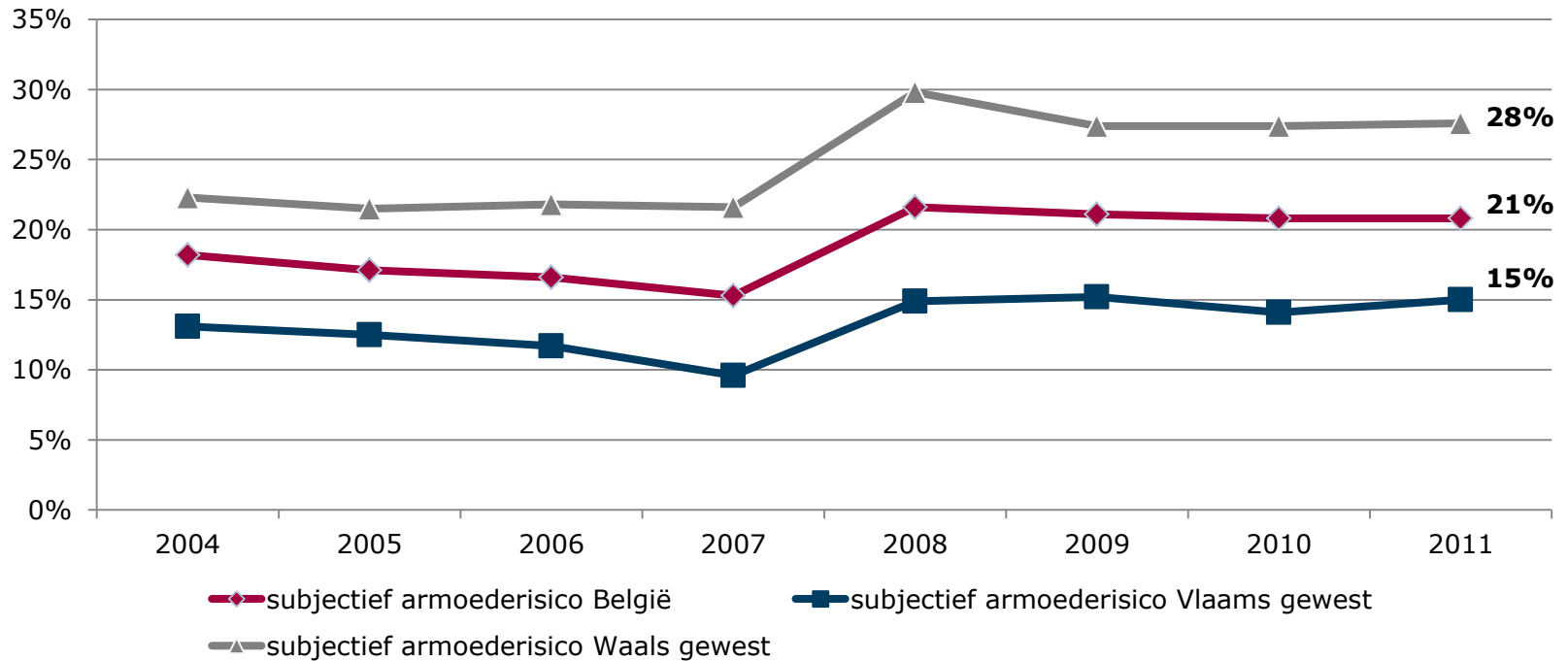

Armoederisico: evolutie 2003-2010 België en gewesten (EU-SILC 2004-2011)

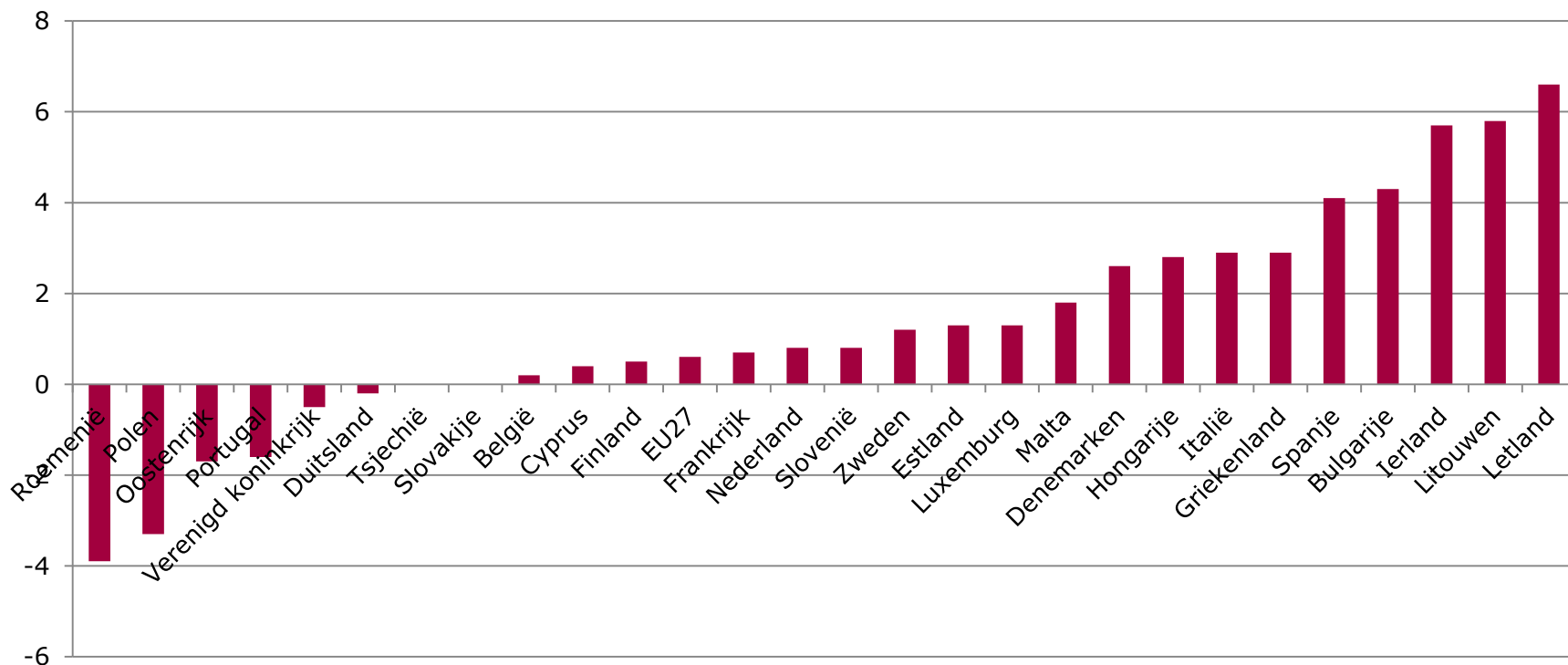
Subjectieve armoede: evolutie 2004-2011 België en gewesten (EU-SILC 2004-2011)

Impact crisis op armoede of sociale uitsluiting Europese Unie 2008-2011 (verschil in procentpunt)

5,2% Vlamingen met minstens 1 **achterstallige betaling** voor hypotheek/huur, nutsvoorzieningen, aankopen op afbetaling en andere leningen (2011)

15,6% Vlamingen kan geen **onverwachte financiële uitgave** van € 900 betalen (2011)

66.060 Vlaamse gezinnen kregen **budgethulpverlening en/of schuldhelpverlening** (2012)

Collectieve schulden Vlaanderen (2012)

Via OCMW, CAW, OCMW-vereniging: 10.334 gezinnen

Via gerecht: 49.175 dossiers

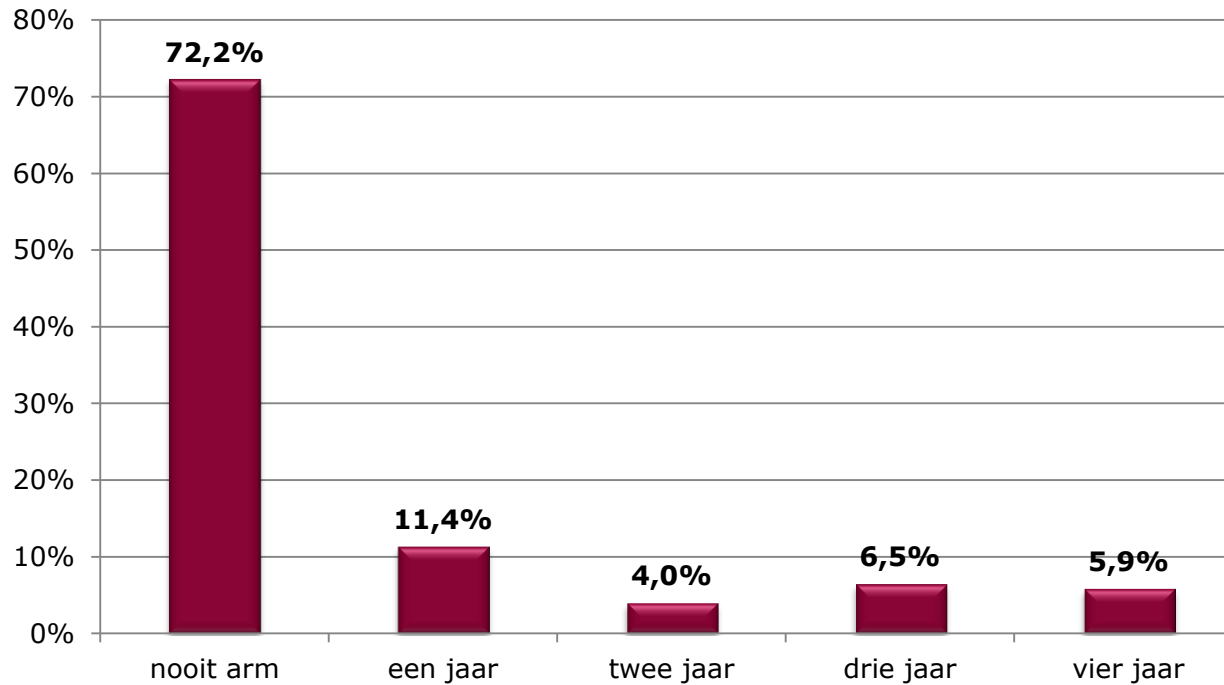

Armoede en Sociale Uitsluiting 2013

- Inkomen
- Longitudinale armoede
- Multidimensionele armoede
- Werk
- Armoede en handicap

België, 2006-2009 (EU SILC 2007-2010)

Groep langdurig armen bestaat vooral uit:

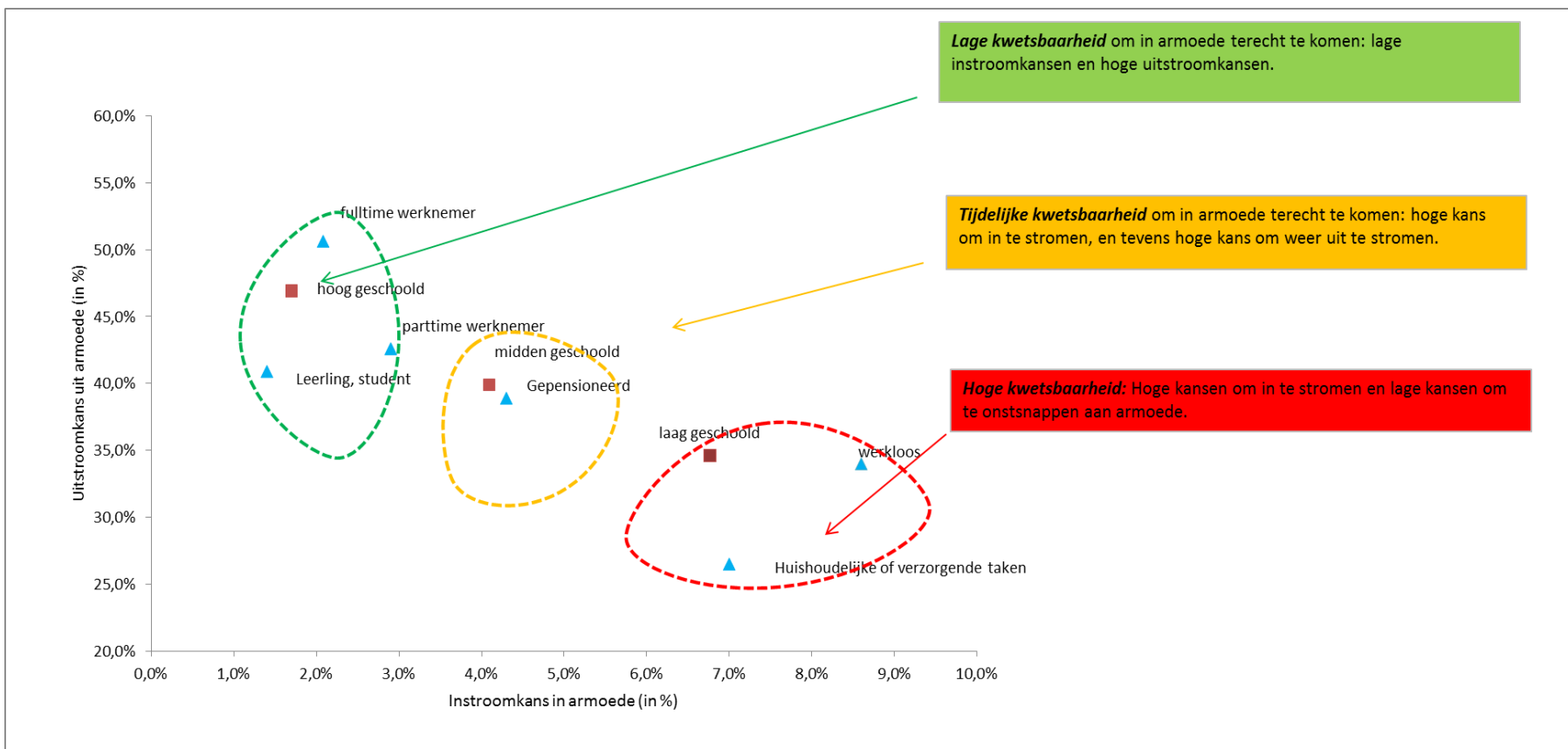
- Laaggeschoolden
- Alleenstaanden
- 65-plussers
- Koppels, minstens 1 partner ouder dan 65
- Gepensioneerden

→ Kwetsbare positie **ouderen**

Longitudinale armoede

In- en uitstroom volgens opleidingsniveau en activiteitsstatus, België, EU-SILC 2009-2010

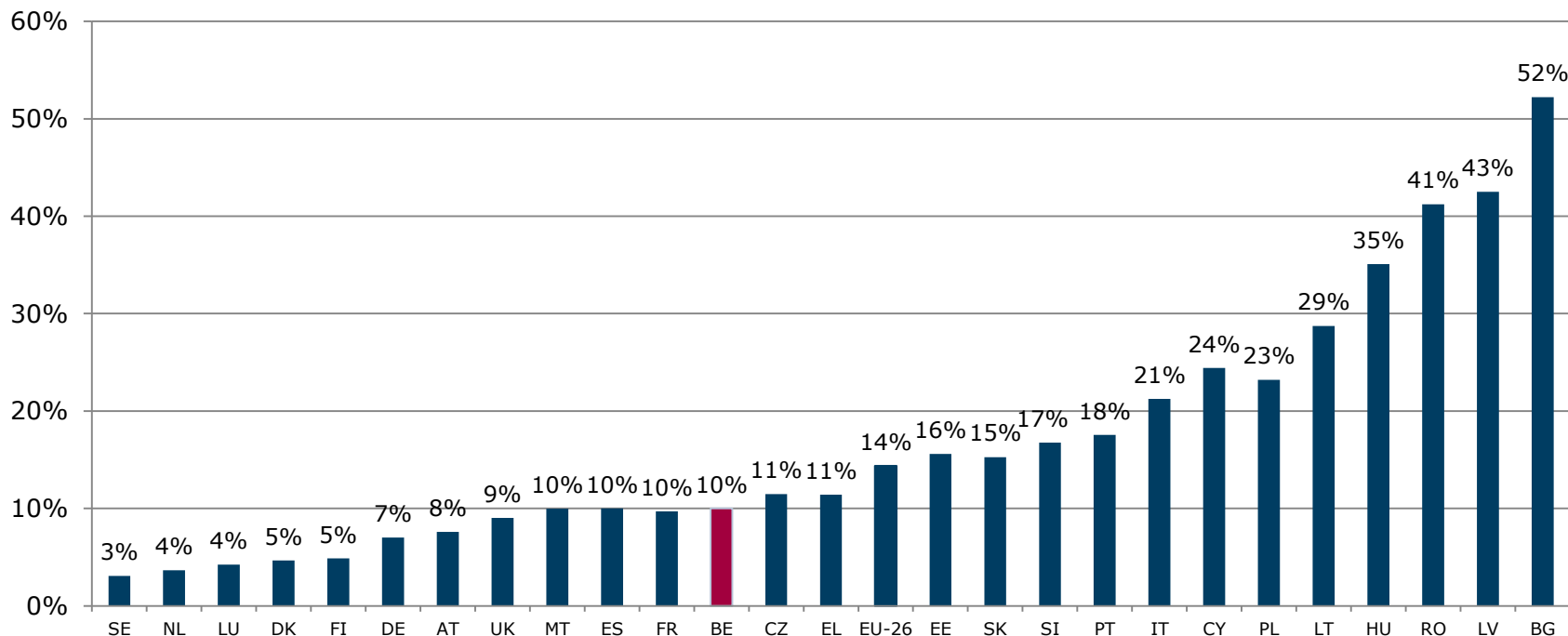
Armoede en Sociale Uitsluiting 2013

- Inkomen
- Longitudinale armoede
- **Multidimensionele armoede**
- Werk
- Armoede en handicap

Multidimensionele armoederisico

10% Belgen was multidimensioneel arm in 2011

Multidimensionele armoederisico

Vaakst voorkomende problemen:

- Eindjes niet aan elkaar kunnen knopen
- Geen grote aankopen kunnen veroorloven
- Armoederisico
- Slechte staat van de woning

→ Multidimensionele armoede manifesteert zich op dezelfde manier voor verschillende groepen

OASeS

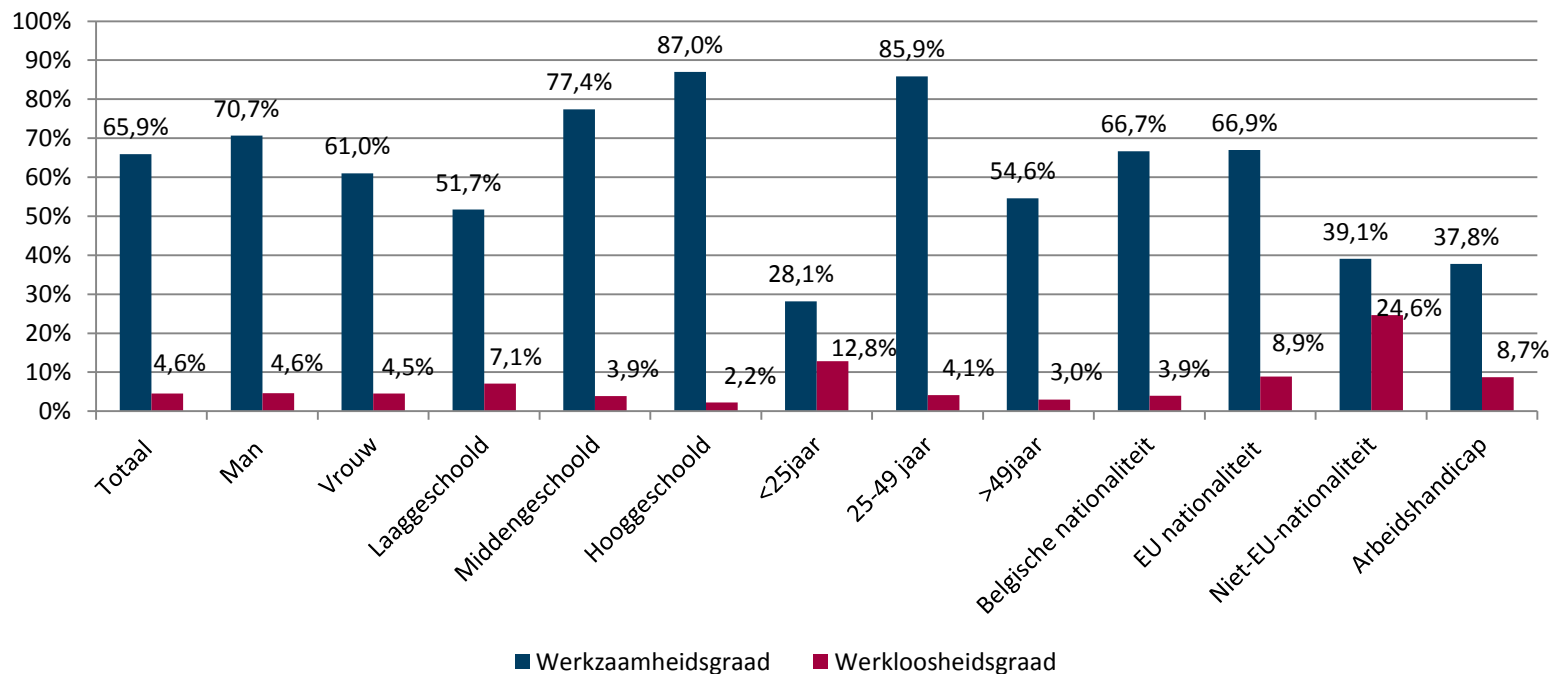
Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Armoede en Sociale Uitsluiting 2013

- Inkomen
- Longitudinale armoede
- Multidimensionele armoede
- **Werk**
- Armoede en handicap

Kansengroepen op de arbeidsmarkt, Vlaanderen, 2012

Niet-werkende werkzoekenden in Vlaanderen

Oktober 2008 – oktober 2013: + 35%

- Mannen (+48%), vrouwen (+23%)
- -25 jarigen (+41%), 50-plussers (+22%)
- Hooggeschoolden (+62%), laaggeschoolden (+17%)
- 1-2 jaar werkloos (+66%), langdurig werklozen (+20%)
- Niet-EU nationaliteit (+57%)
- Arbeidshandicap (+4%)

Armoede en Sociale Uitsluiting 2013

- Inkomen
- Longitudinale armoede
- Multidimensionele armoede
- Werk
- Armoede en handicap

Armoede en handicap

Belgische huishoudens met gerechtigde op inkomensvervangende of integratietegemoetkoming (inkomens 2010)

39,3% leeft in armoede

29,6% is ernstig materieel gedepriveerd

→ Alleenstaanden met kinderen en koppels met kinderen extra kwetsbaar

Besparen op uitgaven als compensatie

- 28% stelt niet-medische professionele zorg (thuishulp, poetshulp, ...) uit
- 34% stelt medische consumptie uit
- 46% bespaart op socioculturele activiteiten
- Bijna 3 op 4 bespaart op algemene uitgaven

Armoederisico van 39,3% is onderschatting

→ Personen met handicap hebben hogere kosten om dezelfde levensstandaard te behalen als gezonde personen

Rekening houden met deze bijkomende kosten o.b.v. 'equivalentiefactoren'

→ armoederisico stijgt tot

- 63,2% (eindjes aan elkaar knopen)
- 76,0% (duurzame consumptiegoederen)
- 89,0% (basisbehoeften)

Gekleurde armoede en hulpverlening

Hulpvraagtrajecten van personen van vreemde herkomst in armoede – drempels?

Europese armoedebestrijding

Het Europese sociale beleid in tijden van crisis – hoop voor de toekomst?

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Armoede en Sociale Uitsluiting 2013

Deel II: Solidariteit & Herverdeling

Structurele armoedebestrijding

- Sociale investering $\neq$ Herverdeling
- Voorwaarden: verdeling jobs, adequate sociale bescherming, toegankelijkheid van diensten, sociale innovatie
- Balanceren tussen
  - Indirecte (welvaartsstaat) en directe solidariteit (privaat)
  - Universeel en selectief beleid

De armoedereducerende capaciteit van de sociale zekerheid nam af

	Armoederisico pretransfer				Armoederisico posttransfer				Absolute armoedereductie door sociale uitkeringen					
	1994-2000		2004-2007		1994-2000		2004-2007		1994-2000		2004-2007	2007		
	ppn		ppn	%	ppn		ppn	%	ppn	ppn		ppn		
Totaal	-8,0	***	-1,2		22,8	-3,0	***	-0,1		11,2	-5,1	-1,3		12,6
Werkarm (WI<0,5)	-2,9		-0,3		80,5	-0,8		4,7	**	42,2	-2,1	-5,0	**	38,3
Werkrijk (0,5≥WI≥1)	-4,9	***	0,9		11,9	-1,40		0,2		4,7	-3,5	0,7		7,2

Cijfers voor de populatie 20-49 jaar, België

*** en **: significant met een betrouwbaarheid van respectievelijk 95% en 90%

Bron: Cantillon en Van Mechelen, op basis van ECHP (1995-2001), EU-SILC (2005-2008)

- Preventie en herstel ('active inclusion') hebben het **aandeel werkarme gezinnen** niet kunnen terugdringen
- De **minimumbescherming** voor werkarme gezinnen is ontoereikend, maar kijkt aan tegen een glazen plafond

Het draagvlak voor herverdeling onder druk?

- Budgettaire houdbaarheid – besparingen
- Inperken van sociale rechten
- Vergrijzing
- Migratie
- Toenemende kennis ongelijke spreiding risico's
- Individualisering
- Publieke opinie?

Maar: Vlaming steunt gelijkheidsstreven

- 73,2% is het (helemaal) eens met de stelling dat **klassenverschillen kleiner** zouden moeten zijn
- 66,7% vindt dat **verschillen tussen hoge en lage inkomens** niet kunnen blijven zoals ze nu zijn
- 56,9% wenst dat de overheid **maatregelen** treft om de inkomensongelijkheid terug te dringen
- 1991-2010: gelijkheidsstreven quasi onveranderd

- Bijna **70%** Vlamingen gaat (helemaal) akkoord met de stelling dat onze **verzorgingsstaat het beste systeem** is om het welzijn van iedereen te garanderen
- Verdeeldheid over kostenplaatje, maar geen draagvlak voor vrije marktwerking
- 44,2% oneens met stelling dat verzorgingsstaat mensen **onverantwoordelijk en lui** maakt

- Weinig uitgebouwde sociale bescherming (Oost-Europese welvaartsstaten) → roep naar meer genereus sociaal beleid
- Ook in meest universele en omvattende welvaartsstaten overweldigende steun voor overheidsingrijpen
- **Genereus sociaal beleid** heeft positieve impact op draagvlak voor sociale bescherming

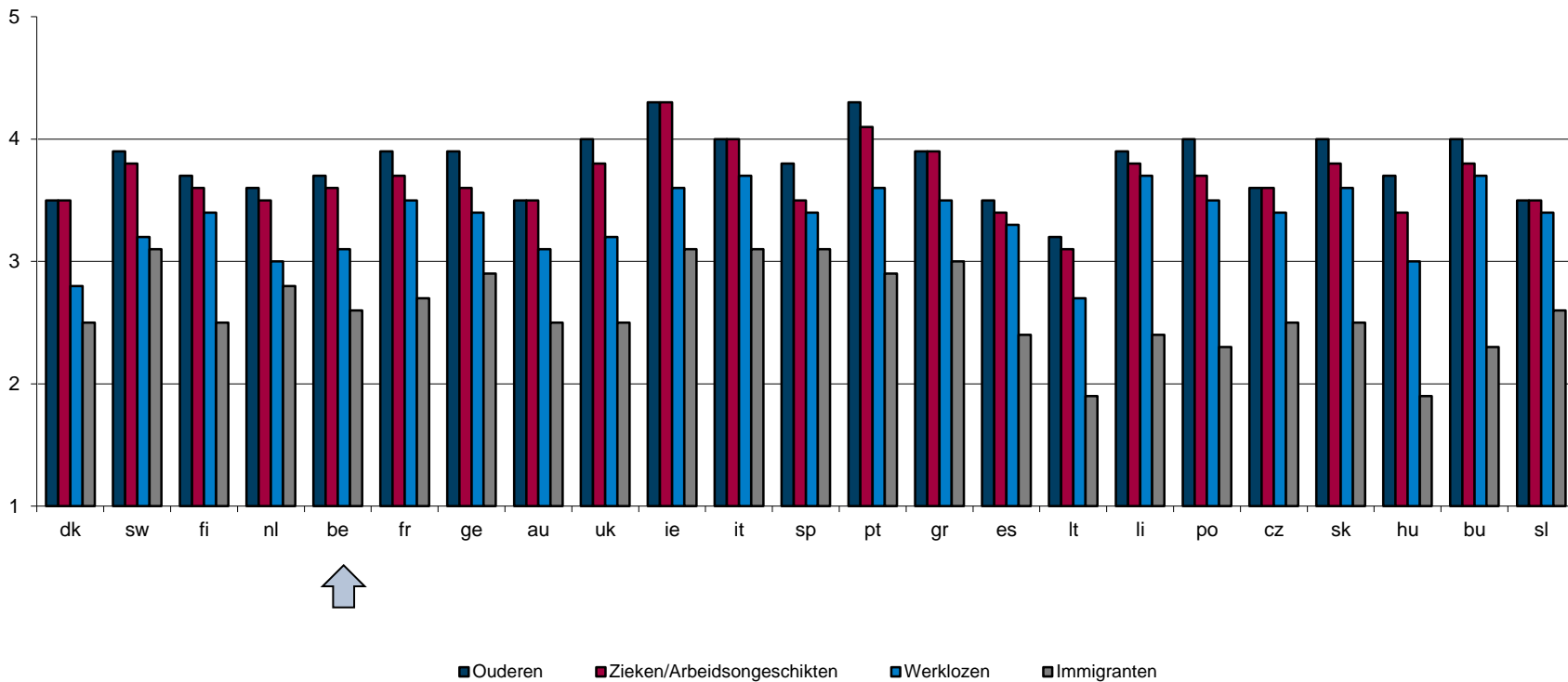

Waarom bijdragen aan sociale zekerheid?

- 45% omdat men **persoonlijk meevoelt** met het lot van uitkeringsgerechtigden
- 58% omdat het een **morele plicht** is ten opzichte van de zwakkeren
- **83%** uit **eigenbelang**: verzekert een uitkering op het moment dat men deze nodig heeft

“Deservingness” (EVS, 1999/2000)

Nieuwe bevoegdheden voor een socialer Vlaanderen

Doelstelling Vlaamse regering: *'In 2020 in Vlaanderen heeft elk gezin ongeacht de samenstelling, minstens een inkomen dat de Europese armoederisicodrempel bereikt.'* (Pact 2020, doelstelling 13)

- In 2014 kan het verschil worden gemaakt met:
  - Kinderbijslag
  - Huursubsidie
  - Activering
  - ...

Kinderbijslag

- Armoederisico zonder kinderbijslag en fiscale voordelen voor gezinnen met kinderen:
  - Kinderarmoede in 2010 zou niet **17,1%** maar **31,4%** zijn
- Niet welvaartsvast: aandeel kinderbijslag in gezinsinkomen steeds kleiner
  - Basisbedrag zou **14% - 31%** hoger moeten liggen om welvaart te volgen

Kinderbijslag

- Huidige sociale toeslagen komen terecht bij wie ze nodig hebben, maar zijn beperkt
  - categorieën: eenoudergezinnen, werklozen, gepensioneerden, gehandicapten
  - Laag aandeel sociale toeslag (6,5%) t.o.v. buurlanden
- Armoederisico eenoudergezinnen (38,5%) en grote gezinnen (16,7%) blijven hoog (cijfers België)

Hervorming kinderbijslag: resultaten microsimulatie, Vlaanderen, 2012

	Armoederisico met kinderbijslag (baseline)	Armoederisico volledig universeel systeem	Armoederisico inkomens- selectief systeem (Omniogrens)	Armoederisico na reallocatie middelen
Algemeen armoederisico	11,9	12,0	10,6	11,6
Kinderarmoede (-18-jarigen)	11,2	11,4	6,6	10,1
Gezinnen met kinderen	9,4	9,4	6,9	8,7
met 1 kind	9,4	9,4	8,3	8,5
met 2 kinderen	8,0	8,2	5,1	7,5
met meer dan 2 kinderen	11,4	11,4	7,5	10,8
Eenoudergezinnen	19,9	24,2	12,1	13,7
Koppels	7,4	7,0	5,8	7,2

Woonbeleid

- **Woonbonus:** aandeel begunstigen stijgt met het inkomen
- **Sociale huisvesting:** beperkt aanbod
  - 39% van private huurders komt in aanmerking, 16% maakt ervan gebruik
  - wachtlijsten: 107.000 kandidaat-huurders, met record aan wachttijd (bijna 3 jaar)
- **Huursubsidies:**
  - Private huurders (AR 20% in VL): bestaand stelsel huursubsidie beperkt
  - Door kleine vermindering fiscale aftrek eigenaars

Hervorming woonbonus: resultaten microsimulatie, Vlaanderen, 2009

	Huursubsidie gefinancierd door vermindering fiscale voordelen eigenaars				Armoederisico		Armoedekloof	
	% winnaars	% verliezers	% BHI winnaars	% BHI verliezers	Huidig	Na huur-subsidie	Huidig	Na huur-subsidie
Totaal	3%	34%	24,8%	0,4%	0,117	0,117	0,027	0,023
Eigenaars	0%	43%	0,0%	0,4%	0,086	0,087	0,018	0,018
volle eigendom	0%	22%	0,0%	0,3%	0,139	0,142	0,030	0,030
eig. hypotheek	0%	61%	0,0%	0,4%	0,042	0,042	0,008	0,008
Huurders	10%	0%	24,8%	0,0%	0,224	0,218	0,060	0,042
private markt	17%	0%	24,8%	0,0%	0,185	0,176	0,050	0,024
verlaagd huurtarief	0%	0%	0,0%	0,0%	0,299	0,299	0,078	0,078

BHI= beschikbaar huishoudinkomen

Basisinkomen voor iedereen?

Een inkomen dat door een politieke gemeenschap wordt toegekend **aan elk lid** van de gemeenschap, op individuele basis, **zonder** dat er een **tegenprestatie** voor verwacht wordt

Verdedigd sinds de 20ste eeuw, nu opnieuw in belangstelling

PRO

- Basisinkomen als subsidie voor laagbetaald werk en maatschappelijk nuttige activiteiten
- Basisinkomen als instrument in strijd tegen armoede, maar niet los van andere hervormingen (zoals verbeteren toegang tot huisvesting en onderwijs)

CONTRA

- Verspilling van menselijk kapitaal?
- Aanzuigeffect migratie?
- Financiering?

- **Activering**
  - Herverdeling van jobs
- **Onderwijs**
  - Onbewuste advisering richting technisch en beroeps onderwijs
- **Gezondheid**
  - 14% van Belgen stelt gezondheidszorgen uit
  - Maximumfactuur en toegankelijkheid kunnen beter
- **Migratie**
  - strijd tussen discours om migratiebeleid te sturen

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Solidariteit & herverdeling in duet of duel?

**Armoede & Sociale Uitsluiting
Jaarboek 2013**

Universiteit Antwerpen

Het grote herverdelingsdebat

Moderator: Marc Van de Looverbosch

CD&V	Wouter Beke
Groen	Wouter Van Besien
N-VA	Piet De Bruyn
Open VLD	Peter Gysbrechts
sp.a	Bruno Tobback

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

Minister Ingrid Lieten

**Viceminister-president van de Vlaamse
Regering, Vlaams minister van Innovatie,
Overheidsinvesteringen, Media en
Armoedebestrijding**